

Шетел тілін оқытудағы мультимедиялық құралдарды пайдаланудың маңызы

У. К. Мухамедова

Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің 1-курс магистранты,
Қызылорда, Қазақстан

Аннотация. Қазіргі таңда мектептерде шет тілдерін оқыту мемлекеттік бағдарламалардың бірі болып табылады. Аталған жұмыста мектептерде және оқу орындарында шет тілдерін оқытуда әртүрлі мультимедиялық бағдарламалар мен Фаламтор желі ресурстарын пайдалану мәселесі көтерілген. Мақалада шет тілдерін оқытуда әртүрлі заманауи мультимедиялық құралдар туралы, оларды жалпы сабақта пайдалану және тиімділігі жөнінде сөз қозғалған.

Еліміздегі әлеуметтік – экономикалық өзгерістер мен бүкіл өркениетті әлемдегі ақпараттық даму – білім берудің дәстүрлі қалыптасқан жүйесін, әдістері мен технологиясын қайта қарауды талап етуде. Қазіргі ақпараттық технологиялардың қарқынды даму кезеңінде мектептегі оқу үдерісінің тиімділігі мұғалімнің кәсіби дайындығына тікелей байланысты.

Соңғы жылдары көз алдымызда адамдардың әлеуметтік, мәдени, ғылыми және өндірістік қызмет аясына тікелей әсер еткен компьютерлік революция болды. Компьютердің оқу процесіне де тигізетін өзіндік әсерін жоққа шығаруға болмайды.

Шетел тілін коммуникативтік бағытта оқытуда мультимедиялық интерактивті технологияларды пайдалану жүргізілетін сабақтың тиімділігін арттырады және оқушылардың сабақ материалдарын тез әрі терең түсінуін қамтамасыз етеді. Мультимедиялық құралдардың заманауи технологияларын енгізу – оқу процесінің мәнін байытады, оқушыларға қатты әсер етеді, балалардың тіл үйренуге деген ынтасын арттырады, оларды шетел тілін ақиқат өмірде қолдана алуға үйретеді және мұғалім мен оқушы арасында тығыз байланыс орнатуға мүмкіндік береді. Қазіргі білім беру саласында көтерілетін өзекті мәселелердің бірі жаңа ақпараттық технологияларды орта мектептерде қолдану тиімділігі. Бұл шетел тілін оқытудың жаңа техникалық құралы ғана емес, сонымен қатар тілді үйретудің жаңа форма мен әдісі ретінде қарастырылып отыр. Шетел тілін оқытудың негізгі мақсаты оқушының коммуникативті мәдениетін қалыптастыру және дамыту, оның шетел тілін практикалық қолданыста пайдалану қабілетін дамыту [1, 239].

Сондай-ақ, мультимедиа арқылы шешілетін негізгі мәселелер қатарына: тілді білушімен шынайы коммуникация орнату; оқу – тәрбие үдерісінің барлық қатысушыларын орталық ақпараттық жүйеде сақталатын ақпараттық қормен қамтамасыз ету; мұғалімдер арасында ты-

ғыз қарым-қатынас орнату; педагогикалық тәжірибе мен дидактикалық материалдарды айырбастауды жүзеге асыру т.б. жатқызуға болады.

Мультимедиа – ақпаратты дыбыстық және бейне түрінде өндеуді жүзеге асыратын, бағдарламалы – ақпараттық құралдар жиынтығы. Мультимедиа аудандық, жергілікті және әлемдік желі бойынша дыбыс шығаруға, бейне жіберуге (мысалы, дара бейне конференциялар жүргізу үшін) арнап жасалынған. Интерактивті режимдегі графика, анимация, сурет, бейне, дыбыс, мәтін қолдану интегралды ақпараттық ортаны құрады, сол себепті қолданушы жаңа сапалы мүмкіндіктерге ие болады.

«Tell me more», «Английский: путь к совершенству», «Encyclopedia Britannica» т.б. сияқты мультимедиялық құралдар сөйлеу дағдысын дамытуға бағытталған (жеке дара немесе топ болып оқу, жазу, тындау, сөйлеу, әр түрлі грамматикалық материалдарды түсіну, қайталау және жаттығу). Бірақ, мұғалімнің өзіне қажетті материалды оқушыларға түсіндіру тәсілін дұрыс таңдай білуі аса маңызды. Мәселен, мұғалім өзі құрастырған бағдарламаларды Power Point – та жасалған тұсаукесерді пайдаланып балаларға түсіндіре алады. Бұл бағдарлама өте ыңғайлы әрі оқушыларды шығармашылық тұрғыдан ойлануға және жасаған жұмысын сыныптастарына көрсетуге ынталандырады. Аталған жобалық жұмыстың артықшылығы белгілі, сондықтан ол түрлі пәндерді, соның ішінде шет тілдерін оқытуда кеңінен қолданылады.

Жобалық жұмыстың тағы бір артықшылығы – оның жеке адамға арналған жұмыс түрі екендігі, өйткені онда оқушы өзі, отбасы және жеке қызығушылықтары туралы көрсете алады [2, 22]. Жобаны дайындау барысында оқушылар өздерін қызықтыратын тақырыптармен танысады, анықтамаларды ақтарады, өзге адамдармен тілдеседі, суреттер іздейді, тіпті өз бетінше аудио және видео материалдарды дайындайды. Түрлі тілдік деңгейдегі балалар белгілі бір тақырып бойынша өз ойын, пікірін

айтуды үйренеді. Жұмыс осылайша, оқушылардың ойлау қабілетін, танымдық белсенділігін, бірлесіп жұмыс жасау икемін дамытуға көмектеседі.

Сондай-ақ, электронды интерактивті тақталар мультимедиалық материалдардың электронды мазмұндарын оқу процесіне енгізудің тиімді тәсілі болып табылады. Сабақ материалдары интерактивті тақтада анық көрсетіледі және баланы белсенді қатысуға ынталандырады. Шетел тілінде алдын – ала дайындалған мәтіндер, жаттығулар, әр түрлі сипаттағы түрлі – түсті суреттер, шетелдік мультимедиалық аудио мен бейне т.б. сабақ материалын түсіндіруге, тілдің грамматикалық және лексикалық бірліктерін бекітуге, баланың білімін қадағалауға және оның өзін – өзі басқаруына көмектеседі.

Интерактивті тақта компьютердің пернетақтасын, мониторын және «тышқанды» пайдаланбауға мүмкіндік береді. Барлық қажетті әрекетті арнайы маркер немесе тіпті мониторды түрту арқылы жүзеге асыруға болады. Бұл оқу бағдарламасын түсіндіру сапасына тікелей оң септігін тигізеді. SMART Board интерактивті тақтасымен бірге SMART Notebook бағдарламалық құрылғысы жүреді [3, 104]. Ол әр түрлі ақпаратты (мәтін, бейне, схема, кесте, белгі мен суреттер) қосатын жазбаларды құрастыруға жағдай жасайды.

Әрине, ең басты мультимедиа ретінде Интернет желісі туралы тоқталып өткен дұрыс. Себебі, жоғарыда айтылған барлық бағдарламалық құрылғылар дәл осы желі арқылы жүзеге асырылады.

Қоғамның күрделі тіршілік әрекеті компьютерлік ақпараттық технологияның пайдалануына ықпал етіп, «Интернет» ұғымын өмірге енгізді. Аталған сөз халықаралық желі деген мағынаны білдіреді (INTERNational NETwork). Интернет – дүниежүзіндегі компьютерлер мен серверлер жиынтығы, ал қол жеткізуге болатын ақпарат көлемін тіпті бағалаудың өзі қиынға түседі. Бір немесе бірнеше мемлекеттің аумағында орналасқан желілер ғаламдық деп аталады. Интернет – миллиондаған компьютерлерді бір алып желіге біріктіретін, ақпаратқа шексіз қол жеткізу және түрлі амалдармен қатынас жасау мүмкіндігін ұсынатын дүние жүзіндегі ең үлкен және ең танымал желі. Интернет – ресурстарға талдау жасағанымызда Ресейде бастауыш мектептер <http://www.ed.gov.ru>, <http://www.kic.ru>, <http://ioso.narod.ru>, <http://som.fio.ru>, www.nachalka.com, [\[altai.fio.ru\]\(http://altai.fio.ru\), \[www.tehnologiya.ucoz.ru\]\(http://www.tehnologiya.ucoz.ru\), \[www.open-class.ru\]\(http://www.open-class.ru\), Қазақстанда \[www.mektep-rk.kz\]\(http://www.mektep-rk.kz\), \[www.sabak.kz\]\(http://www.sabak.kz\), \[www.schools.kz\]\(http://www.schools.kz\) сияқты Интернет – ресурстармен қамтамасыз етілгенін анықтадық \[4, 18\].](http://www.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Қазіргі таңда барлық мұғалімдердің алдында заманауи технологияларды пайдалану негізінде оқу мазмұнын одан әрі жетілдіру мақсатында Әлемдік желіні қолдану мәселесі туындап отыр. Ғаламтор ағылшын тілін үйренуде бұрын белгісіз болған жаңа мүмкіндіктерді ұсынады. Оларға: сабақ мазмұнына желідегі материалдарды енгізу; жоба жұмысы бойынша оқушылардың жеке ізденістерін жүргізуге көмектесу; әр түрлі деңгейдегі желі материалдарын пайдалана отырып, оқушылардың оқуға деген икемділіктерін дамыту және жетілдіру; өзара хат алмасу нәтижесінде білім алушылардың жазу дағдысын дамыту; шет тілінің заманауи сөздіктерінің көмегімен сөз қорын қалыптастыру; желі арқылы басқа елдердің мәдениеті, әлеуметтік және экономикалық жағдайы туралы мәліметтер табу, оларды талдауды үйрену және т.б. жатады.

Қазіргі таңда оқушының тілді практикалық тұрғыдан меңгеру үшін қолайлы жағдай жасау, тиімді әдіс тандау, яғни оқушының қызығушылығы мен шығармашылық белсенділігін арттыру мұғалімнің негізгі міндеті болып табылады. Жаңа ақпараттық технологияларды қолдану, Интернет ресурстарды, заманауи педагогикалық құралдарды қолдану әдістері оқушының қабілеті мен білім деңгейін есепке ала отырып жеке жұмыс жасауды, сонымен қатар жеке тұлғалық әдісті дамытуды қатамассыз етеді. Психологтардың көзқарасы бойынша жеке тұлғаның қалыптасуына когнитивтік, мотивациялық және мінез – құлықтық жағдайлар ықпал етеді.

Когнитивтік жағдайлар – Интернет – ресурстарды пайдалануға бағытталған белгілі бір білімдердің жиынтығы, бұл бұдан басқа да күрделі білімдерді игеруге көмектеседі.

Мотивациялық жағдайлар – жаңа құндылықты сезіну мен бағалау арқылы анықталатын зерттеу қызметінің құрылымы ретінде қаралады.

Мінез – құлықтық жағдайлар – Интернет – ресурстарды пайдаланудың қалыптасуына ықпал етеді, ғылыми құндылықтарды игерудің шынайы қимылдарын көрсетеді, жүзеге асыруға арналған түрлі педагогикалық ілімнің жиынтығы жөнінде нақты әрекеттерді дәлелдейді.

Шетел тілін үйрететін компьютерлік бағдарламаларда келесідей жұмыс түрлері бар:

- тілдік қорды дамыту;
- дыбыстау қабілетін дамыту;
- диалогтік және монологтік сөйлеу формаларына үйрету;
- жазуға үйрету;
- грамматикалық аспектілерді үйрету.

Ғаламторды пайдалану аумағы күннен – күнге артуда. Ғаламтор көмегімен оқытушы мен оқушы кез келген уақытта әлемнің кез келген жерінен қажетті ақпаратты жылдам әрі нақты таба алады. Мәселен, елтануға қатысты мәліметтер, жастардың өміріне байланысты соңғы жаңалықтар, газет немесе журналдардағы мақалалар, қажетті әдебиеттер тізімін т.б. көптеген ақпаратқа қол жеткізе алады.

Шетел тілін оқытуда Ғаламтор көмегімен бірқатар дидактикалық мәселелердің шешімін табуға болады:

- оқу дағдысын қалыптастыру;
- заманауи ақпаратты пайдалана отырып жазу дағдысын қалыптастыру;
- оқушылардың сөздік қорын байыту;
- оқушыларды ағылшын тілін оқуға тұрақты түрде ынталандырып отыру;

Сонымен қатар, Ғаламтор мүмкіндіктерін пайдалану әдісі оқушылардың жан – жақтылығын, белгілі бір мәселеге қатысты жеке көз қарасын қалыптастырумен қатар өзге ұлт өкілдері арасында жаңа достар табуға, және олармен тұрақты түрде пікір алмасу арқылы шетел тілін дамытуға жол ашады. Ғаламтор арқылы оқушылар тұрақты түрде тест, жарыстар мен олимпиадаларға, видеоконференцияларға т.б. іс – шараларға белсенді қатыса алады. Оқушылар өздері зерттейтін ғылыми жобаларға қатысты ақпараттармен өз еліндегі оқушылармен қатар, шет елдерде тұратын оқушылармен де алмаса алады [5, 27].

Кеңінен тараған қатынас технологиясы ретінде Интернет желісіндегі ақпаратты жіберу мен алуға арналған, адамдардың арасындағы оперативті байланысты жүзеге асыратын қызмет (сервис) – электрондық поштаны (E – mail) атауға болады. Электрондық пошта арқылы кез – келген ақпаратты яғни, мәтіндік құжаттар, суреттер, цифрлік мәліметтер, жазбалар және т.б. жібере аламыз.

Электрондық пошта қызметіне алдын – ала құжатты өңдеу, құжаттар мен хабарларды сақтау, хаттарды басқа адреске жіберу кезінде болатын қатені тексеріп түзету, жіберілген хабарды алғаны жайлы хабарлау, ақпаратты алу

және сақтау, шолу мүмкіндіктерін жатқызамыз. Мұғалім электрондық поштаны төмендегідей сәттерде қолдануы мүмкін:

- оқушылармен ақпарат алмасу үшін (кеңес беріп, бақылау жұмыстарын жіберіп, асинхронды режимде дәріс беру үшін, яғни, алдын – ала дәріс мәтінін жіберіп, артынан кеңес беру мақсатында).

- Off – line режимінде қашықтан сабақ жүргізу;

- кеңес беруді ұйымдастыру;
- оқушылардың өзара ақпарат алмасу арқылы бірін – бірі оқыту.

Тұлғаның құндылық бағдарын қалыптастыру үрдісінің мінез – құлықтық саласы шығармашылық болып табылатын, креативті іс – әрекетке бағытталған.

Оған қоса, ақпараттық жүйе ретінде Ғаламтор өз пайдаланушыларына басқа да ресурстарды ұсынады: 1) телеконференциялар (usenet); 2) видеоконференциялар; 3) өз мәліметтерін енгізу мүмкіндігі, өзінің жеке бетін қалыптастыру (homepage) және оны Web – серверде орналастыру; 4) ақпараттық ресурстарға қолжетімділік; 5) анықтамалық каталогтар (Yahoo!, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy); 6) ізденіс жүйелері (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite); 7) желіде сөйлесу (Chat). Аталған қызметтер сабақта кеңінен пайдаланылуы мүмкін [6].

Сабақта компьютерлік технологияларды қолдану мақсатын, мәнін және мүмкіндіктерін анықтай отырып, мұғалім мына қағидарларды есте сақтауы керек:

- оқушылардың денсаулығына психикалық және физикалық тұрғыдан зақым келтірмеу;

- олардың мультимедиялық құралдарды қолдана алу қабілетін қалыптастыру;

- оқушыларға оқу бағдарламасын арнайы қолданбалы компьютерлік бағдарламалар арқылы сауатты әрі нақты түсіндіру.

Мемлекетте білім жүйесін жаңарту процесі жүріп жатқан қазіргі таңда мұғалімнің кәсіби қызметіне қойылатын негізгі талап ақпараттық таным болып табылады. Ал, мультимедиялық құралдарды қолдану оқу барысын жеңілдету, одан әрі дамыту мен оқушыларға оқу материалдарын жеткізу мақсатын көздеуі тиіс.

Әдебиеттер:

1. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики. – М.: Русский язык, 1989. – 239 б.
2. Полат Е.С. Метод проектов на уроках

- иностранный язык // ИЯШ. – 2000. – № 2. – 22 б.
3. Могилёв А.В. Интернет приходит в школу. – Воронеж, ВГПУ, 2001. – 104 б.
 4. Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // ИЯШ. – 2001. – № 2. – 18 б.
 5. Полилова Т.А., Пономарева В.В. Внедрение компьютерных технологий в преподавание иностранных языков. // ИЯШ. – 1997. – №6. – 27 б.
 6. Электронные интерактивные доски SMART board – новые технологии в образовании / <http://www.smartboard.ru/>

* * *

Основной целью изучения иностранного языка в школе

является формирование коммуникативной компетенции, которая предусматривает формирование способности к межкультурному взаимодействию. В данной статье рассматриваются разные методы использования мультимедийных программ и интернет-ресурсов как наиболее эффективных методов преподавания иностранного языка в школе. Интернет предоставляет уникальные возможности для изучения иностранного языка, создавая естественную языковую среду.

* * *

The main aim of the teaching of a foreign language is the formation and development of communicational culture. The objectives of the following article are to create the conditions for successful implementation of the multimedia programmes and Internet sources as a means of communication. The Internet creates the tremendous opportunities for learners of a foreign language; it creates the natural communication environment.

Б. Мұқай әңгімелеріндегі өмір шындығының көркемделуі

Ж. Нуркадырова

Абай атындағы ҚазҰПУ-дың I курс магистранты, Алматы, Қазақстан

Аннотация. Бұл мақалада Б. Мұқай әңгімелерінде адам болмысын философиялық, адамгершілік-эстетикалық тұрғыдан бейнелеуге ұмтыла отырып, балалық кезеңге тән адам бейнесін сомдауға қалам тартқан туындылары жайында айтылады.

Б. Мұқай әр түрлі тақырыпта оқырманын елітіп, өмірдегі болып жатқан көріністі көркемдеп жаза білген туындыгер. Қазақ жаңа әдебиетінің бастау қайнарында тұрған күдіретті талант иелерінің бәріне тән ортақ асыл қасиет – көпқырлылық. Бұл ерекшелікті драматург, прозаик Б. Мұқай шығармаларынан да көруге болады. Жазушы әңгімелері көркемділігімен замана мәселелерін дөп баса суреттеуімен оқырманын елітеді.

Жазушының өзіншілдік пен қара бастың қамын күйттеген менмендіктен безіндіру мақсатындағы дүние құбылыстарына үңіле отырып, көркем сыр түйген әңгімесінің бірі – “Жаңбыр жауып тұр” әңгімесі. Бұл – автордың алғашқы туындыларының бірі. Әлі де жазушының стилі мен көркемдік саралауы толық қалыптаса қоймаған уақыт еншісіндегі бұл әңгімедегі айналадағы дүние құбылыстары пайымдалып, кейіпкердің жан әлеміндегі құбылыстардағы оның өз ойын, ішкі толқуы түрінде сипатталады.

Адам баласының мінез-қырларының әр қилылығын ескере отырып, жағымсыздықтың ара-тұра кездесетінін жоққа шығаруға болмайды. “Внутренний монолог позволяет казах-

ским писателям точно ставят глубинные тенденции общественного прогресса через образную и метафорическую “запись” движения интимно-личных, гражданских и социальных чувств в их единств” [1, 198 б.]. Туындыда кейіпкердің ішкі монологы арқылы шегіністер жасалып, кейіпкер ойымен өрбіп отырады. Көркем шығармалардағы авторлық ұстанымның айқын көрініс табуының басты кілті – ішкі монолог болып табылады. Әдебиет зертеушісі М. Атымов: “Ішкі монологта көбінесе сөйлеуші адам өз өмірінен өзінің ішкі жан дүниесіне тереңдей еніп, өз психологиясынан хабарадар береді. Жазушы қаһарманның өзімен өзі сөй-лестіру арқылы оның өзінен басқа жанға сез-діргісі келмейтін жасырын сырларына дейін оқушыны жетектеп, ертіп апарды” [2, 70 б.], деп ой түйеді. “Жаңбыр жауып тұр” әңгімесіндегі жауып тұрған жаңбыр шығарманың ішкі мазмұнын, идеялық сапасын байытып, оқырманды көңілсіз бір жағдайға дайындағандай. Яғни табиғат пен болашақ оқиға сипаты пейзаж аясында өмірдің әлеуметтік сырын ашуға арқау болған. “Көркем шығармада табиғат барша объективті болмысымен суреттелген күнде де, адам өмірінен алатын рухани эстетикалық